

An-khanh ifjai,
 Ebben a versben nektek dalolok,
 Szilajon futnak ott a gyors folyók,
 A bang lang szirma ott a leglilább...
 A bátorság a holdnál csillogóbb,
 Kinyílik, akár a bang lang-virág.

(Nguyen Thi Ly: Ének An-khanhról.)

NÉHÁNY SZÓ A MODERN VIETNAMI IRODALOMRÓL

Igaz ugyan, hogy Vietnam történelme, társadalmának fejlődésmenete számos tekintetben különbözik bármely európai országtól; hiszen sokkalta inkább a jellegzetesen ázsiai fejlődésű Kínához s Hátsó-Indiához hasonló, irodalmának története azonban (legalábbis ami időrendi tagozódását és fő irányait illeti) sokban megegyezik a magyar irodalméval. Figyelemre méltó például, hogy a vietnami szépirodalom első emlékei körülbelül egyidősek a mieinkével, s hogy a nemzeti irodalom felvirágzása hazánkban is, Vietnamban is a XVIII. század végére tehető. Ekkortájt alkotta meg Doan Thi-Diêm a vietnami költészet mindmáig legnagyobb alkotását, *A katonahíves sirlalmi*-t, s elgáorílt Nguyen Du, a korában kiemelkedő termékenységu költő, akinek két főműve: a *Kim Van Kieu* c. lírai eposz és *A lélek idézése* a vietnami költészet klasszikus remekének számít.

Az alapvető eltérés a vietnami irodalom és más népek literatúrája között a múlt század harmadik negyedének végén jelentkezik, és a vietnami irodalmi nyelv alapvető sajátosságából fakad. A vietnami klasszikus verselés ugyanis majdnem teljesen azonos a klasszikus kínaiával; különbség mindössze néhány írásjegy tekintetében van, és ott, amikor az élő nyelv hatására — a vietnami versbe eleven, valódi mondatszerkesztés, egy-két erőteljes vietnamicizmus szivárog. E versek prozódiaja többnyire szintén a kínaiéval rokon: a rím nélküli vers ismeretlen, a szavaknak a verssorban szófaji hovatarozásuk és jelentésárnyalataik szerint meghatározott helyük van, a ritmust az európai nyelvekben ismeretlen zenei hangsúlyok szabályos (és nem túl nagy variációs lehetőséget biztosító) váltakozása adja.

Tekintettel azonban arra, hogy Vietnamban már a XV. században kidolgoztak egy sajátos nemzeti hangírást, amelyen akkoriban egyfajta plebejus irodalom is kibontakozott;¹ továbbá, hogy a XIX. század végén meginduló polgárosodás magával hozta egy olyan nemzeti irodalom kialakulásának szükségét, amely számára a voltaképpen kínai, tehát a vietnami néptől idegen, klasszikus írásjegyes verselés nem lehetett alkalmas, századfordulónkra megjelentek az első, valóban vietnami költészeti alkotások, amelyek már latin betűvel íródtak.

Századunk harmincas éveiben — az Indokínai Kommunista Párt megalakulása után — az új, élő nyelvi irodalom határozott fölényre tett szert a klasszikus, akadémikus verseléssel szemben. Ebben az időszakban kerül a vietnami kultúra is francia hatás alá; szinte egy időben jön létre a kispolgári, forradalmi romantika (ehhez az irányzathoz tartozott a válogatásunkban szereplő Xuân Diêu és Huy Cán is), valamint a dekadens, a l'art pour l'art elvét valló írók több csoportja. A romantikusok legnagyobb szervezetével, a Tuc Luc-kal azonban már nem sokkal később néhány realista író — többek között Tu Mo, a modern vietnami szatirikus költészet megteremtője, és Nguyễn Công Hoan, az első nagy vietnami novellista² — veszi fe a harcot.

¹ E hangírás (a chu nôm) a kínai írásjegyek egyes elemeinek felhasználásával készült.

² Nguyễn Công Hoan válogatott elbeszéléseinek gyűjteményét, *A tiszteletreméltó meggyefőzők papucs* c. kötetet 1963-ban kaphatta kezébe a magyar olvasó.

Ugyanekkor már a marxista irodalom- és művészet szemlélet is érezettni kezdi hatását; ekkortól kezdődik Hai Triêu kritikai tevékenysége; a szocialista publicisztikát Vu Trong Phung hívja életre. A forradalmi irodalom fejlődésének felvirágozása a japánokkal vívott nemzeti ellenállási háború éveire esik: 1943-ban a Viêt Minh megalakítja a kommunista irányítás alatt álló, népfront jellegű *Hazafias Kultúra* szövetséget (Van Hoa Cuu Quóc), amelyen belül a realista írók és költők új generációja nevelődik ki, Nam Cao és a ma élő legnagyobb vietnami költők egyike, Tô Huu vezetésével. Ez a hazafias, forradalmi líra a francia gyarmatosítók elleni harcokban tovább erősödött: a kimagaslóan termékeny Anh Tho is ezekben az esztendőekben vált kiforrott költővé. Mindennek szem előtt tartásával válik természetessé, hogy a felszabadult területeken a kommunista párt által kifejtett marxista politikai és kultúrpropaganda hatására a már felnőtt írónemzedék arculata is jelentős változáson ment keresztül, a forradalmi irodalomban ezek az évek a szocialista írói tudat, a realista alkotói módszer fokozatos felülkerekedését eredményezték. Ezzel nem állítjuk persze azt, hogy az 1952–54 utáni vietnami irodalomban nem találkozhatunk romantikus vonásokkal. Mindenesetre magyarázza ezt az a tény, hogy Ázsia majd minden országában, s így Vietnamban is, a modern forradalmi irodalom kialakulása során a romantikus és realista alkotói módszer — ha sokszor ugyan viták közepette —, de többnyire egybefonódva, egymást támogatva lépett föl.

A mai vietnami vers tematikája, az Ázsiában is „örök” lírai témák mellett érthető módon egészül ki a mindennapok eseményeinek költői ihletettségu feldolgozásával. Sőt, úgy hisszük, csak a nagy, sorsdöntő történelmi időszakok szülhetnek olyan életközelségu kultúrát, művészetet, amilyennel most Vietnamban találkozhatunk, s amelyből egy szerény válogatást áll módunkban az alábbiakban bemutatni. A már említett Xuân Diêu és a miniszterhelyettes-költő Huy Cấn versein kívül külön szót érdemel Nguyen Thy Ly költőné és Lê Tân-Loi, a legifjabb költői korosztály két képviselője, valamint Ma Thê Vinh, a katona-poéta, aki — úgy tudjuk — az elmúlt év végén halt hősi halált az amerikai agresszorok elleni küzdelmek során.

Végül röviden ki szeretnénk térni a modern vietnami költészet verstanának jellegére, a modern költői stílus legfontosabb jegyeinek áttekintésére. A latin betűvel íródó vietnami vers (a nyelv természetéből adódóan) legtöbbször kötött szótagszámú és szabályos rímelésű, noha — mint ezt Lê Tân Loi válogatásunkban szereplő költeménye is példázza — újabban mindinkább tért hódít a ritmikus szabadvers is. A ritmika a klasszikus verseléshez képest nem sokat változott — megfigyelhető azonban, hogy a modern költészetben, a tartalomnak a formához képest való túlsúlyba jutásának eredményeként —, a szabályostól való kisebb-nagyobb eltérések e vonatkozásban is előfordulnak. Itt kell megemlítenünk, hogy a klasszikus vers sem tűnt el: új tartalommal megtöltve jelenik meg például Hô Chi Minh magyar nyelven is napvilágot látott, *Börtönnapló* című ciklusában.

Reméljük, hogy az új vietnami irodalom itt bemutatásra kerülő néhány darabja híven tükrözi azt a kort, amelyben ma a vietnami nép hősi harcát vívja nemzeti függetlenségéért, évezredek kultúrája és szocialista fejlődése eredményeinek megvédelmezéséért.

SZEGŐ LÁSZLÓ

VIETNAMI KÖLTŐK VERSEI

NGUYEN THI LY

ÉNEK AN-KHANRÓL

*An-khanh ifjai,
Ebben a versben nektek dalolok,
Szilajon futnak ott a gyors folyók,
A bang lang szirma ott a leglilább...
A bátorság a holdnál csillogóbb,
Kinyílik, akár a bang lang-virág.*

*An-khanh, otthonom,
A győzelemig nagy út vár miránk,
Lőporszinű lett a lila virág,*